

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

5 Vtrum causæ secundæ pendeant essentialiter in operari à sola causa
prima aut etiam alis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

mutaret modum concursus, iam non eodem modo sequeretur effectus. Igitur voluntas illa, qua Deus offert concursum, ex se manet semper conditionata in virtute, quamvis ex præsentia æquiualeat absolutæ, quia præuidet Deus habituram effectum concurrente simul altera voluntate.

XXXIX. Et eadem ratione non obstante illa præscientia, Deus quantum est ex se, offert concursum ad alios actus, quamvis illos non sit effectura voluntas creata, ut simpliciter possit illos efficere, nec per Deum fiet quo minus illos efficiat. Sicut etiam Deus vult, dare auxilia sufficientia ijs, quos præscit non bene vsuros talibus auxilijs, ut simpliciter possint ita operari: quia aliàs non posset eis de facto imputari quod non operarentur, si ob solam dictam præscientiam talibus auxilijs priuarentur. Imo hoc ipsum supponitur in illo argumento, cum in eo dicitur, Deum esse paratum ad concurrendum ad alios actus, si voluntas creata eos esset factura, nam Deus non est sic paratus nisi per suam voluntatem, & liberam determinationem, non quam in eo euentu esset habiturus; quis enim de illa iudicare potest? sed quam nunc iam habet. Offert ergo Deus causis liberis suum concursum sufficientem, non solum ad eos actus quos faciunt, seu facturæ sunt, sed etiam ad eos quos facere possent, si vellent.

SECTIO V.

Virum causæ secundæ pendeant essentialiter in operari à sola causâ primâ aut etiam ab alijs.

I.

Ultimo loco videndum superest in hac disputatione, an sit proprium primæ causæ concurrere dicto modo cum causis secundis ad operationes earum, & quod ab illa ceteræ pendeant: an vero inter causas creatas sit etiam hæc dependentia, & hic concurrendi modus. Vbi etiam occurrit occasio declarandi communem distinctionem causarum efficientium in eas, quæ sunt per se & essentialiter subordinatæ & quæ sunt tantum per accidens.

Ratio dubitandi.

II.

NAM ex hac diuisione sumitur prima ratio dubitandi in proposita questione, quia non solum causæ secundæ respectu primæ sunt essentialiter subordinatæ, sed etiam inter ipsas causas secundas causæ particulares sunt subordinatæ vniuersalibus: sed hæc subordinatio essentialis consistit in prædicta dependentia operationis vnius ab influxu alterius: ergo ille modus dependentiæ non est tantum respectu primæ causæ. Maior videtur sumi ex Arist. 2. Metaph. vbi probans non esse processum in infinitum in causis efficientibus per se ordinatis, supponit non tantum inter duas, scilicet primam & secundam, sed inter plures esse aliquam subordinationem. Atque hinc 2. Physic. text. 26. ait, *Sol & homo generant hominem.* Et 2. de Generat. text. 55. hac ratione vocat Solem procreandarum rerum autorem: & sect. 26. Problemat. q. 35. eum vocat autorem & parentem motuum. Et sect. 11. q. 5. ait, *Solem esse qui omnia mouet.* Ac denique 2. de generat. text. 56. & 12. Metaphysic. text. 34. motum cælorum dicit esse causam omnium generationum & corruptionum, & 1. Meteoror. c. 9. hoc peculiariter attribuit motui Solis. Similiter D. Tho. 3. cont. Gent. cap. 67. ait corpora inferiora agere in virtute corporum cælestium. Et lib. 4. cap. vlt. ait generationem & corruptionem inferiorum corporum ex motu cæli causari. Denique omnes Philosophi ita videntur sentire de cælorum causalitate, & ideo eos appellant causas vniuersales respectu inferiorum omnium.

Varij questionis sensus.

VT questionem hanc ad certa capita reducamus, aduertendum est, posse fieri comparationem, aut inter causas supposititaliter distinctas, quæ vocantur causæ ut quod; vel inter virtutes eiusdem causæ, seu eiusdem suppositi. Questio ergo hæc præcipue tractatur in priori sensu: & ideo de illo primum dicemus; aliquid vero addemus de posteriori, ut plena habeatur resolutio. Deinde est obseruandum, aliud esse loqui de causis partialiter concurrentibus ad eandem actionem in eodem ordine, aliud vero de causis essentialiter subordinatis, cum intrinseca dependentia vnius ab alia in operando. Priori modo certum est sæpe concurrere plures causas creatas ad eandem actionem vel effectum; quod potest aliquando esse per accidens ex fortuito concursu causarum, alioqui per se sufficientium: aliquando vero potest esse per se, & ex institutione naturæ. Et hoc modo sæpe concurrunt plura alia ad vnum effectum, quia singula per se non sufficerent. De hoc igitur modo partialis concursus nulla est difficultas, imo fortasse cælorum concursus magna ex parte ita intelligendus est, ut inferius dicam.

In priori ergo sensu tractatur præfens questio. In qua tota difficultas est de dependentia inferiorum corporum à corporibus cælestibus. Nam de substantijs immaterialibus est res certa non pendere per se in operando ab aliquo agente creato: quia ab illo non pendet in esse, neque in facultate seu virtute operandi: ergo neque illi subordinantur in agendo. Rursus de ipsis corporibus cælestibus eadem ratione certum est, non pendere per se in actionibus suis ab alijs agentibus creatis, quia ab illis non pendet in esse: operatio autem sequitur esse & imitatur illud. Item quia cæli non pendet per se in actionibus suis ab intelligentijs creatis, quia neque ab illis pendet in esse aut in virtutibus suis, neque ille possunt per se efficere in corpora aliquid præter motum localem. Dices, Saltem mediante motu potest actio cæli pendere ab intelligentia. Respondeo, iuxta veriorum sententiam illum motum solum deferuire ad actionem cæli per modum applicationis ad diuersa corpora: illa autem dependentia non est per se, sed per accidens, ut constat. Quod si verum est cælum esse instrumentum intelligentiæ moueatis ad aliquas actiones, quoad illas erit dependentia essentialis: tamen re vera nullæ sunt huiusmodi actiones, ut supra tenuimus: quia neque in intelligentia est virtus principalis ad huiusmodi effectus corporales efficiendos; neque solus motus localis potest per se deferuire ad communicandam hanc virtutem.

Et eadem fere ratione vnum cælum non pendet ab alio per se in actione sua, quia neque esse, neque virtutem agendi habet vnum ab alio. Dices, cæli non agunt nisi per astra: hæc vero non agunt nisi per lumen, quod non habent nisi à sole: ergo omnia pendent à sole in virtute agendi, & consequenter in actione. Respondetur primo negando minorem, sed vnumquodque astrum habet propriam virtutem innatam & cōnaturalem per quam influit, nam sicut habent formas proprias specie diuersas, ita ad illas consequuntur propriæ virtutes & facultates specie diuersæ. Neque est verisimile, aut omnia astra habere virtutem agendi per accidens extrinsecum, & accidentario illis aduenientem, aut eandem lumenis qualitatem, ex eo solum quod in diuersis subiectis recipiuntur, habere tam varios & diuersos effectus, quam habent astra diuersa: sed de hoc aliàs. Et præterea, quicquid de hoc sit, non pendebit à sole actio lunæ, vnde illa illuminatæ, nisi prout pendet ab igne actio aquæ calefactæ: quæ non est dependentia immediata ex subordinatione essentiali, sed dependentia tantum remota, qualis est in omni effectû respectu causæ remotæ.

remotæ, quæ dedit virtutem operandi causæ proximæ.

Præterea nulla relinquitur quæstio de dependentia inferiorum agentium corporalium ab intelligentiis: quia ex dictis à fortiori constat per se ab illis non pendere, sed ad summum per accidens ut ab applicantibus actiua passivis, & hoc etiam modo non semper, neque regulariter, nisi quantum ad motum cœli. Denique de corporibus inferioribus inter se etiam est res clara non habere prædictam dependentiam in operando: quia nullum eorum comparatur ad aliud ut causa vniuersalis ad particularem, aut habet rationem ullam talis dependentiæ.

Diversæ opiniones circa questionis difficultatem.

VII. Tota ergo quæstio reducitur ad subordinationem inferiorum corporum respectu celestium. Sunt enim qui opinentur interuenire huiusmodi essentialem dependentiam inter hæc agentia, ita ut cœlum actu influat in omnes actiones inferiorum corporum. Ita opinantur Iauellus 12. Metaphys. quæstio. 13. & Soto 2. Physic. quæst. 4. conclus. 1. & in 4. distinct. 48. quæst. 2. artic. 2. Vbi ex hoc principio ait, cessante motu cœli, subito cessaturam omnem actionem inferiorum agentium naturalium, omniaque viuientia illico animas expiratura, eo quod non possint sine aliquo motu viuere. Significat etiam Ferrar. 4. cont. Gent. cap. 97. §. *Aduertendum tertio*, ait enim, in generatione hominis creationem animæ esse à Deo, dispositiones vero corporis esse à generante & à motu cœli per se & immediate.

VIII. Iauellus ad hoc probandum hanc adducit rationem (alij enim authores nullam afferunt) Omnis actio generabilium corporum necessario reducitur ad aliquam causam ingenerabilem, sed hæc non est nisi corpus celeste: ergo. Maior patet, quia sicut necesse est omnem motum reduci ad aliquod principium immobile, ita omnem generationem ad aliquod principium ingenerabile. Minor vero probatur, quia illud agens ingenerabile, non est intelligentia creata, quia illa non potest immediate transmutare materiam ad formam. Neque etiam est ipsum principium, quia illud non agit per se ipsum immediate in hæc inferiora, sed per causas medias: hic autem agimus de causa immediate concurrente ad omnes actiones inferiorum generantium: ergo est cœlum. Et confirmatur ex Aristotele 8. Physic. text. 1. dicente, quod motus primus est vita, id est fons, & principium vniuersalerum in natura existentium, & ita comparatur ad vniuersum, sicut motus cordis ad animal, quo cessante cessat omnis actio. Vnde Comment. 1. de Cœlo com. 63. ait, principium vitæ, quod est in orbe, esse causam omnis vitæ: idemque fere habet 12. Metaphys. com. 18. Confirmatur secundo, quia alias tollitur ordo essentialis inter partes vniuersi, quod est contra debitam eius constitutionem, ut ex Arist. sumitur 12. Metaph. text. vii.

IX. Contraria sententia sumitur ex Soto in 2. distinct. 14. quæst. 3. in fine, & ex Richardo ibi artic. 2. qu. 6. & Durando ibid. 2. p. distinctionis qu. 3. Henric. quodlib. 11. quæst. 15. & quodlib. 14. quæst. 1. Quamuis enim, in hoc posteriori loco videatur ex parte repugnare tamen si recte intelligatur, non repugnat, ut videbimus. Et hæc sententia mihi videtur verissima: eget vero nonnulla explicatione.

Integra questionis resolutio.

X. Dico ergo primo: Nulla causa secunda per se & intrinsece pendet in agendo ab alio agente creato, sed solum à causa prima, nimirum ut ab agente vniuersali, immediate in suo ordine influente in a-

ctionem inferioris causæ. Explicatur prius conclusio: agimus enim de causa secunda habente in ratione causæ proximæ sufficientem virtutem ad aliquam actionem vel effectum. Hoc enim ante omnia supponendum est ut intelligatur subordinatio essentialis, nam si particularis causa sit in suo ordine insufficientis, & quoad id, quod illi deest, iunetur ab alia superiori, non erit propterea essentialis subordinatio in agendo, sed erit concursus causarum partialium. Hoc ergo supposito probatur primò conclusio, quia causa secunda non pendet in suo esse ab alia causa creata: supra enim probauimus elementa & mixta non pendere in conservari à cœlo. Et eadem ratione non pendet ab illo virtutes intrinsecæ & connaturales his rebus: ergo pari ratione neque actiones earum pendunt ex intrinseca sua ratione à cœlo; & consequenter neque ab alia causa creata, nam ceteras iam excludimus. Patet vltima consequentia, quia operatio est proportionata ipsi esse.

Dices: Interdum forma pendet in conservari ab agente, ut lumen à sole: ergo tunc saltem dependebit etiam in actione sua ab immediato influxu solis. Respondetur, etiam si concedatur totum, nihil inferre, quia non est inconueniens ut aliqua qualitas pendeat à suo agente dicto modo in operari. Secundo vero dicitur ex vi antecedentis non sequi consequens: nam species visibiles pendet in conservari ab obiecto, & tamen non habent nouam dependentiam immediatam in operando. Ex negatione igitur dependentiæ in esse credimus optime inferri independentiam in operari: non vero è contrario, ex quacunque dependentia in esse, inferri nouam & immediatam dependentiam in operari. Quia hæc sæpe non est possibilis respectu agentis creati, respectu vero agentis increati est optima illa consequentia, propter dependentiam essentialē omnis entitatis participatæ à primo ente.

Secunda ratio similis præcedenti est, quia effectus horum agentium naturalium non pendet per se, & essentialiter in esse à cœlo, ut supra etiam probatum est, quia quoad hoc eadem est ratio de causis vniuersis, & effectibus earum: ergo neque actio talium causarum per se & intrinsece pendet à cœlo. Patet consequentia, quia talis est fieri, quale est esse. Et vtraque ratio sumit fundamentum ex eo, quod sect. 1. dictum est, dependentiam causæ secundæ à prima in sua operatione, fundari in eo, quod tam causa secunda quam actio & effectus eius, sunt entia per participationem, & ideo per se & immediate pendunt ab ente per essentialiam. Hæc autem ratio non habet locum respectu alterius causæ creatæ, & seclusa illa nulla relinquitur sufficiens ad illud genus dependentiæ introducendum: non est autem exigenda multitudo causarum ad aliquem effectum sine ratione, & necessitate. Vnde ad hoc etiam valere possunt rationes quibus Durand. supra citatus conabatur tollere hanc dependentiam à prima causa.

Tertia ratio esse potest, quia si cœlum influit per se & ut causa vniuersalis in actiones omnium inferiorum, vel intelligitur id facere immediate immeditatione suppositi, vel tantum virtutis: non priori modo, quia, ut supponimus, nulla causa agit immeditatione immeditatione suppositi in rem loco distantem: cœlum autem longe distat ab inferioribus agentibus, & actionibus eorum. Si autem agit posteriori modo, necesse est ut id faciat per virtutē diffusam, nam virtus cœlo ipsi inherens, etiam longe distat ab inferioribus causis & effectibus earum, vnde non potest intelligi immediate influere, nisi quatenus aliquam sui participationem per intermedia corpora diffundit usque ad causam particularem proximè agentem; & à virtute quatenus illuc attingit, immediate manabit actio: At vero influxus huius virtutis non potest vniuersæ & generaliter affirmari cum fundamento: quia enim

XI.

XII.

XIII.

enim credat indigere ignem virtute superaddita à cœlo, vt calefaciat vel illuminet? Et sicubi interuenit, non spectat ad dependentiâ causæ particularis ab vniuersali, sed ad suppleendam insufficientiam causæ particularis, vt statim declarabo.

XV.

Et ratio est clara, quia post impressam illam virtutem à cœlo in corpus vel agens inferius, illud cōpositum ex virtute innata & virtute infusa à cœlo, est proxima causa sufficiens ad talem actionem, in qua iam non pender per se à cœlo, sed tantum remote quatenus ab illo accipit virtutem agendi, sicut aqua calefacta pender in calefaciendo ab igne. Signū ergo est illam non esse dependentiam per se in agendo vnius causæ ab alia. Ac deinde est etiam signum, quod, si causa particularis in suo ordine habeat completam & sufficientem virtutem, non indigebit (per se loquendo) alia virtute influxa à cœlo, est enim superflua illa multiplicatio virtutū. Et hoc est quod in hac assertione directe intendimus.

XVI.
Secunda assertio.

Dico secundo: Sæpe contingit virtutem alicuius causæ secundæ inferioris esse per se mutilam & imperfectam in suo ordine & insufficientem ad effectum, & ea ratione indigere auxilio alterius causæ creatæ, quæ compleat vel suppleat virtutem agendi. Atq; hoc modo indigent influxu cœlorū inferiora corpora ad plures actiones suas, præsertim ad generationes multorum, & maximè viuientium. Hanc conclusionem probant argumenta prioris sententiæ: non enim potest negari, quin sit aliquis ordo per se inter causas sublunares & cœlestes: seclusa autem priori dependentia intrinseca & essentiali, non potest intelligi alius modus subordinationis per se inter huiusmodi causas. Potest etiam facile inductione declarari: nam elementa per se sola, & per suam mutuam actionem & reactionem non possunt sufficere ad substantialem missionem, ita vt ex eis & ab eis verum substantiale mistum generetur, tum quia neque in aliquo illorum, neque in omnibus simul est forma misti formaliter aut emmenter: tū etiā quia cum elementa sint materia transiens respectu multorum, non potest in solis illis esse tota vis actiua & materialis generationis misti: necessaria est ergo virtus cœlestis quæ iuuat ad missionem perficiendam. Rursus mista inanimata, generantur loquendo, valde debilia sunt ad generandum sibi similia, vt experientia cōstat. Et ratio esse videtur, quia & parū actiua sunt, eo quod habeant primas qualitates refractas & remissas: & à circumstantibus corporibus, & à contrariis qualitatibus patientium corporum in sua actione valde impediuntur. Ob hanc ergo causam necessaria etiam fuit virtus cœlestis, quæ vel hæc agētia inuaret, vel certe harum rerum generationem omnino efficeret, vt in auri & metallorum efficientia contingere videtur.

XVII.

Rursus de rebus vegetabilibus perspicuum est, quantum ad sui generationem vel incrementum à cœlis pendeat: quod nō aliter sit, nisi quia per influentiam cœlestem aut in se recipiunt qualitates suis qualitatibus cōsimiles in virtute agendi, aut recipiunt incrementum vel intensiōem suarum qualitarum: aut quia materia ex qua hæc viuētia generantur, aut aluntur, per virtutem cœlestem disponitur, vt facilius possit eorum actione commutari. Rursus hoc etiam modo generationes animalium multum pendent ex influentia cœlesti, sicque optime intelligitur, quomodo sol & homo generent hominem, quia nimirum humanum semen imperfectam vim habet nisi calore solis foueatur & iuuetur ad eam actionem perficiendam. Et hoc modo ait Henricus supra, necessariam esse virtutem cœlestem influxam his seminibus qua determinetur ad suas varias actiones, nam cum semen in corporis organizatione tam variam & multiplicem habeat actionem, non videtur ad id sufficere virtus particularis & intrinseca: & ideo necessaria censetur virtus cœlestis. Quod

est probabile, quamuis non minus obscurum sit quo modo virtus influxa à cœlo si in se simplex sit, & naturaliter agens, ad illam varietatem sufficiat. Quid, quid vero de hoc sit (quod superius est tactum) constat, necessitate huius influxus cœlestis semper provenire ex insufficientia virtutis particularis, vel ad vincendam resistantiam materiæ, vel ad se tenendum à contrariis, vel ad complendam totam dispositionem prout est necessarium ad generationem perficiendam.

Et confirmatur à contrario, nam vbi virtus agentis particularis inuenitur sufficiens ad suam actionem, vel minor, vel nulla influentia cœlestis est ad illam necessaria, quantum ex ratione aut experientia potest colligi. Inde enim est quod ignis eodem modo generet ignem ex materia eadem, seu cæteris paribus, in quocumq; aspectu seu dispositione cœlestium aliorum. Et eodem modo calor efficit species visibiles, & visus elicit actum visionis, & idem est de alijs actionibus vitalibus, dummodo organorum dispositio eadem conseruetur, & cætera paria sint. Et hoc modo dixit D. Thom. opus. 10. art. 8. Si corpus hominis viuam & cum eadem dispositione membrorum conseruetur cessante manu cœli, posse hominem eodem modo mouere manum aut linguam, & q. 5. de potent. art. 10. ad 8. dicit, in eo casu duraturum motum cordis in homine.

Quomodo inter causas creatas aliqua vniuersales dicantur.

Ex his ergo constat, quo sensu admitti possint aliquæ causæ vniuersales præter primam, & aliqua subordinatio per se inter aliquas causas secundas inter se, & quid in hoc sit proprium causæ primæ quæ sit differentia inter ipsam & alias. Est enim ei proprium, vt omnis operatio ab ipsa pendeat per se immediate, & essentialiter, ita vt quantacumque sit virtus inferior, sine illo influxu agere non possit, neq; etiā possit ab alio agente suppleri, nec per virtutem aliquam creatam etiam à Deo ipso inditam. Hoc autem modo non pender operatio vniuersi creaturæ ab alia vt declaratum est: ideoq; proprium est solius Dei esse hoc modo causam vniuersalem omnium actionum. Tamen quia res naturales & generabiles corruptibiles imperfectas habent virtutes ad agendum, & multa habent contraria à quibus impedi possunt ne suas actiones vel generationes efficiant, quarum continua successio necessaria est ad vniuersi conseruationem, ideo prouidit author naturæ superiora quædam corpora, quæ varias haberent virtutes agendi, & per motum continuū variis modis applicarentur, vt ita possent varijs etiam modis inuare inferiora agētia ad eorum generationes vel corruptiones. Ideoque merito illa superiora corpora dicuntur causæ vniuersales, quia ad effectus omnium causarum inferiorum aliquo modo operantur. Quomodo ait Dio 4. c. de diuinis nominibus: Solis radius ad generationem sensibilibus corporum confert, & ad vitam ipsam, nutrit, & nutrit, & auget, & perficit.

Et simili modo intelliguntur causæ naturales per se subordinatæ cœlestibus iuxta ordinem ab authoritate naturæ institutum. Non quia vel virtutes vel effectus inferiorum corporum per se & intrinsece dicantur habitudinem vel dependentiam à corporibus cœlestibus, sed quia de facto iuxta ordinem vniuersi sub illis ita instituta sunt vt ab eisdem inuentur & foueantur in suis actionibus & virtutibus. Si autem Deus alium ordinem instituisset, vel per se ipsum, vel per alia corpora inuando aut supplendo defectus inferiorum agentium, aq; bene ac connaturaliter secundum proprias & particulares naturas hæc agētia suas actiones perficerent. Et eadem ratione, si interdum contingat de facto, vel causam particularem inferiorum sufficienter iuari ab alia causa inferiori, vel per se esse

se esse sufficientem ad suam actionem, illam poterit exercere absq. concursu celi. Et similiter, quamuis virtus inferioris cause sit insufficientis ad periciendam totam generationem, deusq. illi omnino celeste auxilium, uno potius ei resistat, eaq. ratione non possit generationem perficere, nihilominus efficit aliquam alterationem, vel dispositionem remotam, ad quam talis virtus per se sufficit.

Soluntur rationes oppositæ.

Ratio igitur dubitandi in principio posita ex prædictis soluta manet: nam omnia dicta Aristotelis & aliorum Philosophorum de influxu cælorum, & de dependentia inferiorum agentium ab illis sufficienter intelliguntur iuxta modum subordinationis, & dependentiæ à nobis explicatum. Ad rationem autem lauellis respondetur, actionem agentis generabilis & corruptibilis per se & intrinsece non necessario pendere ab alio agente incorruptibili præter primam causam: quod si aliquando pederet, solum est quando virtus talis agentis est per se insufficientis & iuvatur ex consortio superioris corporis incorruptibilis. Probatio autem quam adducit lauellus ex immediate actionis improbabili est, & potius suadet oppositum: nã immediatius agit prima causa in actionibus omnium corporum corruptibilium, quam cælum. Aliæ vero confirmationes solutæ sunt ex dictis de subordinatione per se, ac de modo quo cælum influat cum inferioribus causis. Quod vero ibi tangitur de cessatione omnium inferiorum actionum cessante motu celi, in eo sensu improbabile est scilicet de momentanea cessatione, ppter dependentiam essentialem: nam motus celi non est per se causa, sed solum applicatio ad agendum. Solum ergo dici posset, q. ex eo tempore vel momento cessarent omnia, quia ex tunc inciperent corrumpi, & deficere: de quo aliàs. Videatur D. Thom. qui id infinuat d. opusc. 10. art. 23. in fin. & latius id tradit Sonc. 12. Met. q. 13. cum aliis supra citatis.

Vltimo ex his facile resolui potest aliud punctum supra tactum de virtutibus subordinatis eiusdẽ suppositi: in illis enim contingit esse dependentiam essentialem in agendo inter plures virtutes, quia multo magis sunt inter se connexæ quam supposita diuersa. Semper tamen in huiusmodi subordinatione: si sit per se ac Physica, & in genere causæ efficientis, inferior virtus comparatur vt instrumentalis ad superiorem cui subordinatur. Et hoc modo facultates animæ pendent essentialiter ab anima in operationibus vitæ, & species intentionalis à potentia, in qua vt in subiecto existit. Et ad idem reducitur dependentia quam in agendo habet habitus à potentia quam afficit. Dixi autẽ sit per se &c. quia intellectus aliquo modo subordinatur voluntati in aliquibus actionibus suis, non tamen vt per se ac principaliter cooperanti, sed vt applicanti tantum & mouenti ad agendum. Et è contrario voluntas subordinatur intellectui, non tamen vt coefficienti, sed vt applicanti finalem causam. Vbi cunq. igitur est subordinatio per se, interuenit aliqua ratio instrumenti coniuncti & principalis agentis: sub qua ratione tale instrumentum per se solum est insufficientis principium talis actionis, & effectus.

DISPUTATIO XXIII.

De causa finali in communi.

Quamuis finalis causa præcipua quodammodo omnium sit, atque etiam prior, obscurior tamẽ est eius causa & di. ratio, & ideo veteribus Philosophis pene incognita fuit, ob quam ignoratorem in alios errores circa rerum naturalium cognitionem Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

inciderunt, vt Arist. tractat. 2. Phys. ca. 8. & 1. Met. & 1. de partibus animal. in principio. Ob hæc ergo rationem, licet in superioribus de finitum sit finem annumerandum esse inter quatuor causarum genera, vt hoc magis exponamus, & difficultates dissoluamus, inquirendum inprimis erit, an finis sit causa, deinde quomodo & quid causet, quotuplex etiam sit finis, & quæ sit vniuscuiusque cauſandi ratio.

SECTIO I.

An finis sit vera causa realis.

Ratio dubitandi inprimis est, quia de ratione causæ est vt sit principium, vt ex definitione à nobis superius tradita constat; sed finis nõ est principium, nam potius opponitur principio, vt ex ipso nomine finis constat, & significat Arist. 3. Met. tex. 3.

Secundo de ratione causæ realis est vt per se ac realiter influat in effectum, vt supra in definitione causæ positum est; sed finis non influat esse realiter in effectum: ergo non est causa. Probatur minor, quia vel finis influat antequam sit, vel postquam iam est. non primum, nam quod nõ est, quænam realem influxum habere potest, cum fundamentum totius operationis, & similiter totius causalitatis sit esse? Neq. etiam dici potest secundum, quia quando finis est, iam tunc cessat actio & causalitas agentis: ergo iam non est tunc necessaria causalitas finis.

Tertio, quia nihil potest esse causa realis sui ipsius: sed forma, testẽ Aristotele, est finis generationis naturalis, quia ipsa forma fit: vt sanitas est finis curationis qua acquiritur: ergo quatenus est finis, nõ potest habere veram rationem causæ realis. Diceas, formam esse finem generationis, quæ ab ipsa distinguitur. Sed contra, quia nihil potest esse causa realis productionis rei, nisi sit etiam causa rei productæ, quia nõ causatur res nisi per actionem qua fit: sed forma non potest esse causa realis sui ipsius: ergo neque generationis qua ipsa forma fit. Vnde confirmatur, nam causa realis dicit relationem realem ad effectum: finis autẽ nõ est capax huiusmodi relationis, tum quia vel quado causat non habet esse reale, vel quado habet esse reale, nec causat, nec distinguitur ab effectu.

Quarta ac præcipua ratio dubitandi est quia finis considerari potest aut in ratione principij mouentis & allicientis agens ad agendum, vel in ratione termini ad quem tẽdit actio: hæc enim duplex ratio distingui solet à Philosophis in obiecto alicuius potentie, scilicet obiecti motui & terminatiui: eademque distinctio locum habet in fine, qui est obiectum voluntatis. Sed sub neutra ratione potest finis habere veram rationem causæ. Et inprimis de ratione termini videtur manifestum, tum quia vt sic potius habet rationem effectus, quam causæ, vt sic est postremum actionis, non origo eius: denique vt sic non influat, sed potius aliarum causarum influxus in illum tendit. Deinde neque sub altera ratione mouentis potest habere rationem causæ, nam vt sentit Aristoteles 1. de Generation. text. 55. motio finis tantum est metaphorica: non est ergo vera & realis: ergo non sufficit ad causalitatem realem. Et confirmatur primo, quia etiam in Deo reperitur hæc motio metaphorica finis, nam re vera Deus propter bonitatem suam, à qua eius voluntas metaphorice mouetur seu allicitur, communiat se creaturis, & tamen dici non potest quod ille finis habet veram causalitatem circa Deum. Et confirmatur secundo, quia si finis sub hac ratione tantum habet rationem causæ: ergo saltem respectu agentium naturalium non potest finis esse causa realis, quia nõ potest illa mouere seu allicere ad sui amorem.

Atque hinc oritur quinta difficultas, quia hinc euertitur totum fundamentum, ob quod à Philosophis

I. Rationes dubitandi. Prima.

II. Secunda.

III. Tertia.

IV. Quarta.

V.

Yy phi.